

PEGUERA ÉS UN LLOGARET DE LA COMARCA DEL BERGUEDA. Està situat al ponent del municipi de Fígols, a la dreta del riu Llobregat i entre els Rasos de Peguera i la serra d'Ensija. La història ens diu que en el Roc de Peguera hi havia encimbellada una torre forta construïda durant el segle xi.

Amb el pas del temps, per sota d'aquesta torre s'hi van començar a aixecar diferents habitatges. Va ser molt de mica en mica que la seva població —tota ella dedicada a l'agricultura i ramaderia— es va anar establint a la cara sud del Roc de Peguera, com si aquest la resguardés de les tempestes.

Després de molts anys, durant els quals aquella gent només coneixia el món de pagès, a poc a poc, els va arribar les primeres explotacions industrials, ja fossin forestals o mineres.

A les acaballes del segle XIX, quan el Govern espanyol es veia amb l'obligatorietat d'importar carbó d'Anglaterra, diferents empresaris berguedans van començar a explotar dues mines de carbó i el bosc de la Font del Pi.

Però un bon dia, un empresari de Vilada va decidir comprar tot el terme de Peguera, juntament amb les seves explotacions, i així ha estat fins arribar al dia d'avui, dissabte 15 de maig de 1915.

Europa estava en guerra. Aviat faria un any que s'havia produït el magnicidi de Sarajevo, que provocà que diferents estats es declaressin la guerra entre ells: Sèrbia contra Alemanya; Àustria i Hongria entraren en combat amb Rússia; Montenegro i Sèrbia envers Àustria; i França atacà l'imperi austrohongarès. Les nacions implicades es van unificar en dos bàndols, l'Entesa formada per França, Gran Bretanya, Bèlgica, Rússia i Sèrbia i els Imperis Centrals amb Alemanya i Àustria-Hongria.

El nostre país no va participar en aquesta contesa. Es va declarar neutral. L'opinió pública es va dividir en dos bàndols ideològics. La dreta, monàrquica i catòlica, era partidària dels països germànics; mentre que l'esquerra, republicana i socialista, era favorable als aliats.

En aquests moments, no es veia una sortida per poder acabar aquest conflicte. La trinxera, símbol de guerra, va esdevenir la casa dels soldats. Aquí, aquests patien molt més per la gana i el fred, que pel mateix enemic. Com era lògic, la producció industrial i la d'altres elements bàsics per poder viure va minvar en aquells països. En aquesta crisi l'únic sector que no se'n va ressentir va ser el de les fàbriques d'armament; fins i tot les dones foren acceptades com a treballadores d'aquestes indústries per tal que no s'aturés la producció.

La neutralitat que va adoptar l'Estat espanyol va beneficiar extraordinàriament l'economia catalana i fou una de les bases de la nova arrencada industrial. Durant aquests anys, es va trobar un mercat europeu obert a la importació de diferents productes que permetia als països exportadors una plena ocupació i un augment dels salaris.

I Peguera no va quedar al marge d'aquesta producció. Ara l'activitat industrial era frenètica: les mines, el forn de ciment, la teuleria i els telefèrics, no donaven l'abast a les comandes i al transport. Tot funcionava a ple rendiment, com si dubtessin de no poder complir amb els encàrrecs que rebien de les diferents matèries: la fusta, el ciment o l'obra cuita i, per descomptat, el carbó.

A Peguera d'escola no n'hi havia. Però els dissabtes, el vicari de Sant Corneli ensenyava a la mainada que hi volia anar quatre lletres i quatre números, perquè el dia de demà sabessin sortir del pas. De molt petits la canalla ja anava a guardar el bestiar i gairebé tots solien ajudar els pares quan aquests eren al camp.

En el conreu de la terra, grans i petits hi remenaven bona part de l'any, però quan aquesta els donava més feina era a l'estiu, durant el temps del segar. Això solia ser pels volts de la Mare de Déu d'agost. En els mesos de setembre i octubre, es dedicaven a la collita de les patates: ja fossin del bufet de mata alta, de mata curta o la negra. Totes elles eren molt saboroses, sobretot la negra. Llàstima que la seva producció fos més aviat escassa, perquè aquest tubercle era molt apreciat per la gent d'aquelles contrades i de les comarques veïnes. Una vegada collits els trumfos, calia plegar-los de terra, posar-los en sacs i portar-los cap als forats de les patates. Aquests, situats a la cara nord del Roc de Peguera, se solien fabricar aprofitant alguna margera que fos alta, on es feia un buit a l'interior i es deixava una porteta al davant que no fos gaire gran, just per poder-hi passar i una obertura a la part superior que servia per abocar-hi aquells tubercles. A l'hivern, tapaven aquests dos foradots. Al forat de sobre hi solien posar

una llosa que cobrien de terra i la porta la tapiaven amb sacs plens de palla i branques de pi, així a la gelada de la nit se li feia més difícil entrar-hi.

El forat de les patates servia de magatzem. S'hi guardaven les que serviren per llavor i les destinades al consum de la família s'apilaven a qualsevol racó de la casa. A la primavera, pels volts de Sant Josep, era quan se'n venien més grans quantitats. La gent de la comarca i de fora, en comprava perquè era una patata molt gustosa i, alhora, donava molt bon fruit a qui la plantava de nou.

Era dissabte i a la rectoria havia vingut mossèn Climent. Aquest xicot, fill de Malanyeu, tenia la paciència d'anar cada cap de setmana fins a Peguera a instruir aquella canalla que se'ls veia amb ganes d'aprendre. Hi havia famílies que l'esperaven amb candeletes, encara que d'altres deien que era millor que els nens ajudessin a casa i no pas que perdessin el temps escoltant aquell saberut de capellà.

La quitxalla no podia treballar a dins la mina per l'edat, tot i que sí que n'hi havia que ho feien al terror, triant carbó. Altres portaven terra d'argila i tapàs cap a la teuleria, tant els uns com els altres cobraven molt poc. Però encara que aquest sou fos ben escarransit, a algunes famílies els servia per mantenir una boca.

Els nois que solien anar a estudi, aquell matí s'havien trobat a la rectoria com tots els dissabtes, que també servia per allotjar el mossèn si es quedava un o més dies al poble. Allà, en una taula llarga que hi havia al menjador, aprenien el poc que els explicava i a base de molta paciència i de fer-ho com aquell qui juga, semblava les llavors que amb els anys fructificarien.

Aquell dia el cel estava tapadot, ja de bon matí es veia que tenia ganes de voler ploure. I quan va ser cap a les onze, de cop i volta tota la vall es va enfosquir. Al Miquel de les Clotes, que era el sagristà d'aquella esglesiola, no li va donar temps de tocar a "tro i temporal". Quan s'acostava una tempesta tocava la campana per tal de foragitar-la amb batallades constants. Però res, en un instant la verdor d'aquells prats va quedar coberta de blanc, com si hagués nevat. Oh!, i no hauria pas estat la primera vegada que ho feia en ple mes de maig.

Si hagués estat neu, ningú se n'hauria estranyat! En aquest indret del Berguedà la neu era una amiga gairebé sempre benvinguda. El Pere de cal Penjorell, que era l'home més vell del poble, explicava que de jove i durant gairebé una dècada havia vist

nevar tots els mesos de l'any. A l'hivern a vegades en queia tanta que esborrava fins i tot els camins. Aleshores es veien obligats a fer sortir les vaques per obrir-se pas, tant per anar a Cercs com a Sant Corneli. No sempre s'hi estava prou bé a la vora del foc perquè la llenya curtejava, l'havien d'anar a cercar allà on podien i el bosc cada vegada els queia més lluny. Com que ells mateixos havien arrasat tota mena de fusta per tal d'anar fortificant l'interior de la mina, ara feines tenien per trobar-ne si no és que l'anessin a buscar molt lluny. Quan les nevades sovintejaven fins a l'abril, i en plena primavera queia gairebé tres pams de neu —any de neu, any de Déu— tal com solia dir el Blai de cal Pons, sempre hi havia qui deia que amb tanta neu tindrien una bona anyada, però també n'hi havia d'altres que es començaven a capficar per la por que les pastures no poguessin sortir i les reserves de menjar comencessin a escassejar.

Però tornant a la tempesta d'avui, aquesta era diferent, d'una blanca tràgica, una blanca esgarrifosa com no se'n recordava una altra de semblant: la pedra era gairebé grossa com ous de perdiu.

Veure caure la pedra damunt d'aquells prats semblava com si aquesta ballés una dansa. Les boles blanques saltaven en ritmes desiguals, rebotant damunt l'herba i amb el perill que alguna en picar fort als vidres de la rectoria en trenqués algun.

Des de darrere d'aquells vells cristalls, el vicari i aquella canalla miraven esfereïts cap a l'exterior. El telefèric, que anava des del Molí de Güell fins als Pisos s'havia parat, almenys el soroll de les seves politges i del cable ara no se sentia. A fora, els llamps il·luminaven aquell cel gris que semblava que volia descarregar tota la seva ràbia en aquell llogaret de l'Alt Berguedà.

Mossèn Climent va dir:

—Sant Marc, Santa Creu, Santa Bàrbara no ens deixeu!

Els més menuts en sentir les paraules d'aquell home, s'hi van atansar ben esporuguits. I mentre el vicari mirava de nou aquell cel negre, digué:

—No tingueu por, d'aquí a una estona ja haurà passat.

Les dones que eren a casa havien encès candeles i havien posat alguna espelma vora un sant, pregant perquè no hi hagués cap desgràcia. La majoria d'homes, uns a la mina, altres al forn o a la teuleria, estaven a aixopluc, però, i els del bosc, i els del transport de la fusta fins a Cercs, on s'haurien arrecerat?

Tothom encara recordava la mort del pubill de cal Parta, quan feinejant al carregador de la Mitja Lluna un mal llamp el va deixar fulminat en un instant.

A la mina, els que treballaven a l'avançament, no es van assabentar de res. Allà tenien prou feina per poder respirar enmig d'aquella pols que els anava assecant els pulmons. Però els enfustadors, que havien vist com pedregava ja trinaven, tanta aigua era senyal d'esfondraments i, alhora, més inconvenients per poder treballar.

A la teuleria s'ho miraven amb expectació, tot i que estaven a cobert. Els obrers del forn de ciment també s'hi havien aixoplugat. Els del bosc, cames ajudeu-me van anar a resguardar-se cap a les barraques o sota d'alguna balma i els del transport, per sort, la majoria els va arreplegar al capdamunt dels plans inclinats i allí s'havien refugiat a les barraques dels maquinistes.

Al cap d'un parell d'hores, aquell cel es va esparracar de cop. Semblava que no podia ser.

La mainada havia deixat de fer classe des del començament del temporal. I el vicari, en veure que ja havia passat la tempesta, els va fer anar cap a casa.

Els prats que envoltaven el poble havien quedat completament coberts de pedra. Un dels més ganàpies va començar a tirar-ne als altres, i aquests s'hi tornaven tot empaitant-se, amb ganes de molta gresca. Al final, enjogassats i contents, van començar a dir la lletania de cases del poble, a la qual havien posat uns rodolins:

—A ca l'Agutzil, se l'estaquen amb un fil. Ha! ha! ha!

—A cal Bepus, se l'estaquen amb una veta.

—A la Cantina, es llepen la sardina.

—A les Clotes, porten soques.

—Els Cogolers, tenen les butxaques plenes de diners.

—A cal Coix, mengen amb una cullera de boix.

—A cal Diana, mengen llana.

—A Ferrús, mengen llana amb un fus.

—A cal Gordo, amb un marrà els abordo.

—El Graell, balla amb un escambell.

—A cal Gran, hi tenen un tall al davant.

—A cal Jan, hi balla el gegant.

—A cal Marxant, la porten penjant.

—A cal Manuel, a cavall de pèl a pèl.

—A cal Miquel, tenen pèl.

—Al Molí, toquen el violí.

—De cal Parta, tothom se n'aparta.

—A cal Penjorell, mengen en un escambell.

—A cal Peron, hi toquen "el cordeón".

—Als Pisos, venen visos.

—A cal Pons, van a buscar aigua per les fonts.

- A cal Pubill, tenen un setrill.
- A Salomó, tenen por.
- A cal Sec, fan un mossec.
- A cal Teiut, mengem merda amb un embut.

Mentre a Peguera hi queia una pedregada de mil dimonis, a Berga uns núvols negres havien tapat completament el cel.

A la fàbrica de cal Lluís Nè —així se la coneixia encara que hagués canviat de propietari—, s'hi havia de celebrar una reunió de màxima importància.

El senyor Pere Ferrer, propietari de les mines i d'altres instal·lacions de Peguera, estava impacient perquè ja passava de l'hora i aquella reunió no s'havia pogut començar pel retard dels encarregats de la mina i del forn.

La fàbrica estava situada vora el torrent de Metge. Ja feia força anys que el pare del senyor Pere l'havia comprada al senyor Lluís Rosal, conegut per Lluís Nè, per la quantitat de noranta mil pessetes. També constaven en el seu actiu la serradora i el molí de ciment situats a Cercs i al bosc de Moripol, al terme municipal de Gósol.

La família Ferrer era originària de Vilada. Allà l'avi del senyor Pere ja havia teixit als baixos de la casa on vivien. Ho havia fet amb uns telers on la llançadora corria de banda a banda de la màquina, impulsada per la mà del treballador que, al mateix temps, feia moure una palanca amb el peu amb la qual canviava la posició dels llisos perquè s'obris una nova calada i així anar teixint fins a acabar el fil del plegador d'ordit. Aquests telers havien estat comprats de segona mà a un fabricant de Terrassa.

D'aquesta manera havien començat els Ferrer. De teixir a mà havien passat a fer-ho amb uns telers mecànics, instal·lats a la molina del Viader, situada a la dreta del riu Margançol, i ara ja feia un temps que estava en desús.

A partir d'aquí, el negoci es va ampliar cap al món de la fusta, quan van comprar la serradora de Cercs i tot el terme de Peguera, on ja s'hi van trobar tres mines, el forn de ciment i la teuleria. Amb el temps també van adquirir el bosc de Moripol per poder-lo tallar i, així, obtenir més recursos dels que ja disposaven per continuar la bona marxa de les empreses.

Fins arribar al moment actual havien passat dues generacions. Ara, la família Ferrer ja no vivia a Vilada. Amb el temps s'havien construït una casa senyorívola d'estil modernista al carrer

del Roser de Berga, on alternaven la seva estada amb la torre que tenien a la Colònia de la Vall de Peguera.

Avui el senyor Pere Ferrer no es trobava a casa, estava esperant impacientment l'arribada dels dos encarregats al despatx de la fàbrica de cal Lluís Nè.

Aquest despatx era força gran. Tenia les parets emmoquetades de vellut verd oliva, de les quals penjaven uns quadres pintats amb el retrat dels pares del senyor Ferrer. També hi havia una taula rectangular de noguer envoltada de cadires, que eren envellutades com la paret, i un moble raconer de la mateixa fusta.

Asseguts hi havia l'amo de cal Nè, que estava situat al cap de la taula. A la seva dreta hi havia el seu fill Martí; després l'encarregat de la serradora de Cercs, en Jaume Torné; el director de la fàbrica, el senyor Tomàs Capdevila; l'encarregat dels forns de ciment i la teuleria, en Julià Capmajor, que havia baixat a Berga per uns encàrrecs, i el seu germà capellà, mossèn Ramon.

Els que havien de venir des de Peguera tenien dues hores llargues de camí fins a la fàbrica. Però eren homes que quan se'ls donava una ordre la complien al peu de la lletra. Per això, els reunits en aquell despatx, quan van veure el temps que es presentava, ja van suposar que s'havien endarrerit per les inclemències meteorològiques.

De sobte va entrar l'escrivent gros de l'empresa, en Jaume Trullàs, dient:

—Senyor Pere, els encarregats que està esperant ja han arribat.

—Faci'ls passar i vostè quedi's —va contestar l'empresari.

Els dos anaven ben xops. La pluja els havia sorprès després de deixar enrere la casa de l'Estany. Ja portaven paraigua ja, però de poc els havia servit. Com que anaven tard decidiren continuar el camí fins a cal Nè i no aturar-se enlloc per aixoplugar-se.

El senyor Ferrer els va fer seure al seient que els pertocava i després d'unes breus salutacions, va començar la seva retòrica.

—El fet que vostès siguin aquí i que comptem amb la presència del meu germà, els deu fer suposar que les notícies que els donaré són importants —va fer una pausa i continuà—. Tots sabem que Europa està en guerra i no se sap quan acabarà. Això vol dir que hem de millorar la nostra producció i ara més que mai ens cal aprofitar l'ocasió que se'ns presenta. Respecte al carbó, totes les mines angleses treballen a molt alt rendiment; les alemanyes i franceses, la mica que n'extreuen a causa dels combats, no dona l'abast ni per satisfer les seves primeres necessitats. És per això que se'ns ha demanat si podem facturar deu vagons diaris d'aquest mineral cap al moll de Barcelona. No cal dir que

ens seran pagats a molt bon preu. D'aquesta manera els minaires podran aconseguir un suplement de sou, però clar, sempre que surtin els deu vagons diaris.

Llavors l'Enric Pujols, encarregat de les mines de Peguera, va suggerir:

—I si un dia trobem una falla, d'on traurem el carbó per subministrar aquests deu vagons?

—L'estoc que tenim a la carbonera de la màquina de vapor de Peguera podria servir per suplir el que ens falti— contestà el senyor Ferrer.

—Bé, però la màquina no pot parar, si ho feia, el cable deixaria de funcionar i, aleshores, qui tindria problemes seria el personal que treballa a l'estació del Molí de Güell, —va respondre Felip Perarnau, encarregat del transport i dels treballadors del bosc.

—Sí. Tens raó. Però llavors ens resultaria més beneficiós fer un canvi: cremar-hi fusta en lloc de carbó.

En Felip Perarnau i els altres encarregats no deien res, però no veien amb bons ulls que uns fossin més ben remunerats que els altres, ja que tots treballaven per a la mateixa raó social.

Després d'una breu pausa, el senyor Ferrer va continuar:

—Fer anar la màquina de vapor no vol dir que només ha-guem de cremar-hi carbó!

De nou se'ls mirà a tots, com volent dir: si cal cremar fusta, doncs se'n crema.

—Vosaltres mateixos m'heu fet donar la solució en el cas de no treure el màxim rendiment de la mina. Una altra cosa que us vull comentar és el subministrament de carbó per a les calderes de la màquina de vapor d'aquí la fàbrica. Ara estem en època de pluges i tots sabem que la bassa sobreix. Disposem d'un gran salt perquè l'aigua faci moure la turbina, però d'aquí a un mes ens pot venir la secada de la riera i llavors haurem d'engegar la màquina de vapor, si és que volem continuar treballant —tornà a fer una pausa i canvià la conversa—. Falten pocs dies perquè ens arribin vint telers nous. Aquests poden augmentar i millorar la producció, però amb la mica de rec i la bassa que tenim, em fa por que no podrem produir suficient energia per poder fer funcionar aquesta maquinària. Si entre la turbina i la màquina de vapor no aconseguim treure una bona rendibilitat d'aquests telers, ens veurem obligats a buscar una altra alternativa: marxar de la riera de Metge i mirar algun lloc del Llobregat on instal·lar-nos.

Tots van quedar parats en sentir les paraules del senyor Ferrer. Només el seu germà Ramon estava al corrent dels nous projectes.

Va fer un silenci llarg i afegí:

—Abans us he parlat de pagar un suplement. Aquest també el rebran els treballadors de les altres seccions si aconseguim els propòsits marcats —ara, interiorment tots estaven més satisfets pel que acabaven de sentir—. Els de la mina, ja ho he dit, deu vagons diaris de carbó cap a Barcelona. Pel que fa als treballadors del bosc se'ns planteja un nou recurs, a partir d'ara tallarem els arbres que ja tenim marcats i aprofitarem les alzines del bosc del Galló per fer-ne carboneres. Si ens manca carbó, per la causa que sigui, el barrejarem amb el vegetal. Més ben dit, vull que el personal del bosc comenci a tallar i fer assecar la llenya d'alzina. Ah!, recordeu que és millor començar a tallar en lluna vella. Llavors, suposant que faci bo, en un mes ja tindreu la fusta a punt per fer les carboneres. I si cal que en cremin dotze o més alhora, endavant! L'Andreu i el Llorençó ja saben com es fa això de carbonejar, que n'ensenyin als altres, i si us fan falta més homes, n'agafeu dos o tres de la teuleria per donar-vos un cop de mà. És imprescindible que enviem els deu vagons de carbó diaris, encara... que sigui barrejat. Pel que fa a la teuleria i tal com he dit abans, fas anar els homes que facin falta al bosc —això ho deia tot adreçant-se al Julià Capmajor—. Però el forn no pot parar. —Matisà—. Combina't el personal del forn amb el de la teuleria, si cal. Sé que les capes de pedra del Graell són molt bones i el ciment que fabriquem, ja sabeu que té molt bona sortida al mercat i que fins avui mai n'he pogut fer una mica de magatzem; en voldria tenir una reserva per cas de necessitat. Penseu que els forns no poden parar —llavors es tornà a mirar el Julià, perquè aquest va posar una expressió una mica estranya—. Ja ho sé, Julià, que els forns no paren mai, combina de la manera que puguis el personal perquè tot pugui funcionar. Mira, Julià, deus pensar que ho vull tot i que això és impossible. Ja ho sé que el que dic et pot semblar una bestiesa, però no t'amoïnis, si ens cal llogar més homes també ho farem, encara que de moment no és aquesta la intenció. Recorda, ara ens cal donar prioritat al carbó.

Llavors es dirigí a l'encarregat de la serradora i digué:

—Vosaltres, a partir de dilluns, vull que diàriament em factureu dos vagons de taulons, que siguin de fusta de pi roig, cap a València. El Trullàs ja et donarà el cubicatge que volen —mentre parlava el senyor Ferrer, l'encarregat de la serradora, en Jaume Torné, anava prenent nota—. Els del tren ja ens deixaran els vagons buits i en el moment que els tingueu carregats, els porteu cap a l'andana que ells ja es cuidaran de fer el canvi.

Si recordeu, en altres reunions hem comentat diverses vegades que caldria modernitzar la serradora, i no he aprofundit mai en aquest tema. Ara ja us puc dir que hem encarregat a un tècnic que faci un estudi d'una nova resclosa i d'un nou canal. En el cas de la resclosa, convindria que fos un parell de metres més alta que l'actual per encabir-hi la quantitat d'aigua que necessitarem si fem l'ampliació que tenim pensat. Aquesta seria de formigó i substituiria els antics taulons, que amb el pas dels anys s'han cobert de fongs i de líquens, de manera que per les seves esclatxes perdem grans quantitats d'aigua que es podrien aprofitar. Pel que fa al rec, caldria fer-lo completament nou, lliscar-lo amb ciment i donar-li una mica d'inclinació per tal d'augmentar les revolucions del rodet a l'hora de fer moure les serres. I tu, Torné —aquest es mirà amb expectació el fabricant—, sempre em dius que amb els models de serres de què disposem en aquests moments no donem l'abast. I penso que tens raó. En una visita que he fet recentment a la serradora d'Àreu, per tal de veure la nova maquinària i com treballen, m'he adonat que han aconseguit un gran avenç. El moviment alternatiu de la biela que fa pujar i baixar la fulla de la serra, també fa avançar cap a aquesta la bancada on hi ha el tronc. Això vol dir que, amb menys gent, podrem fer la mateixa feina o que amb la mateixa gent podrem fer-ne molta més. Però ara, tots els esforços els hem de concentrar en un punt i aquest no és altre que aquí, a la fàbrica de cal Lluís Nè. El tema de la fàbrica potser és el més complicat de tots, ja que ens convé millorar el rendiment. Personalment, m'he compromès a fer sortir dos carros de fardells cada dia, un per a cada relleu, cap a l'estació de La Baells. I, tal com abans he comentat, estem treballant de valent buscant un lloc al Llobregat per poder-hi construir una nova fàbrica. Això podria ser realitat si les comandes van creixent i si l'aigua o la màquina de vapor no són capaces de produir la força motriu que ens fa falta.

Va fer una pausa, es va aixecar, es posà d'esquena a la finestra tot mirant-los i els digué:

—Mireu, les guerres no són bones. Fa pocs dies que tots hem sentit a parlar de l'enfonsament del *Lusitània*. Per a uns això significa perdre-ho tot, i per a altres, treure'n profit, i ara ens toca a nosaltres. Aquests esdeveniments, que no voldria haver de patir mai, fan que haguem de posar les nostres indústries al màxim rendiment per tal d'abastar les mancances del mercat que els altres no poden subministrar.

Amb un petit somriure va afegir:

—El treball i una bona economia són la millor loteria —va fer una pausa i continuà—. Ja veieu que avui n'hi ha hagut per a

tots. Suposo que tots deveu recordar les meves explicacions. Ah!, a partir de la setmana que ve, el Martí serà qui es cuidarà de les indústries de Peguera. Si teniu problemes o algun inconvenient us adreceu a ell.

El senyor Ferrer solia ser home de poques paraules, però avui s'havia esbravat de valent. Tots sabien la feina que havien de fer. Ara calia que complissin amb allò que els havia recomanat, no solament per poder cobrar aquell sobresou del qual els havia parlat, sinó perquè quan convenia al senyor Pere li agradava que els treballadors s'esforcessin per aconseguir els compromisos que ell havia pres.

Ell mateix va donar a entendre que la reunió s'havia acabat i es va acomiadar de tots, però les últimes paraules van ser: —Recordeu, deu vasons de carbó cap al moll de Barcelona i dos de taulons de pi roig cap a València!

Es van aixecar i tots empengueren el camí de nou cap a la seva feina, uns es quedarien més a prop que d'altres. Entre els assistents no n'hi havia cap que no hagués entès perfectament les instruccions.

Després de tota aquella retòrica, algú va pensar: "Té més corda que un rellotge de campanar."

S'acostava l'hora de dinar i a cal marxant de Peguera no hi havia els homes. El pare era a mercat a Berga. El dissabte era un dia de molta feina per a ell. Allà feia i desfeia tractes de bestiar, comprava, venia o informava la gent que el consultava. El vell Marxant —tothom el coneixia per aquest mot— era un home vermell de cara, alt i cepat, ranquejava i no se sabia ben bé si era de tant anar a cavall o d'una deformació dels ossos que se li havia produït amb el pas dels anys.

Era un home que no parava mai. Semblava que anava vestit sempre amb la mateixa roba. Bé, el recanvi que tenia era molt semblant a la que portava: uns pantalons de vellut foscos, una camisa i una faixa i al dessobre una brusa de color negre que li queia folgada damunt de la vestimenta. Al cap hi duia una gorra sempre ben calada i als peus espardenyes amb sola de cànem o d'espargat lligades amb vetes.

Tenia les seves manies i amb el xicot topaven sovint, però com que aquest era l'hereu, a vegades el deixava fer. Amb la mossa era del tot diferent. De primer, quan va enviduar, es pensava que la filla no serviria per portar la casa, però renoi, no era pas ben bé el que ell havia suposat, la noia s'havia espavilat i molt.

La seva dona, la Mercè, havia mort del tifus quan la petita tenia onze anys. Ara la Clara ja en tenia vint-i-dos i s'assemblava molt a la mare. No era tan alta com ell, tot i que pujava espigada. Morena de cabells i de pell i ja portava la casa com una de les millors mestresses del poble.

La Clara també s'havia quedat pregant durant el temporal. De tant en tant mirava a través dels vidres i pensava en el seu pare i el germà. Suposava que estarien en bon refugi, el pare a mercat i el Lluís al bosc. Aquestes eren les dues persones amb qui compartia el viure de cada dia.

A l'hora de dinar l'hereu Marxant ja era a taula. Abans s'havia rentat en un gibrell mig ple d'aigua calenta que li havia preparat la seva germana i, després de quinze dies de no fer-ho, també s'havia afaitat. El xicot era una persona de bosc, amb el rostre mig feréstec, moreno de pell per no dir negre, més alt que el seu pare, amb la mirada perduda i sempre amb aquella pudor pestilent de caliquenyo. Tothom deia que s'assemblava a l'avi de la casa, que ja feia anys que havia mort.

El xicot, que era de caràcter sorrut, no solia parlar gaire, per no dir gens. Semblava impossible que aquell parell poguessin ser germans. Però ho eren.

El pare no va trigar gaire a arribar. Aquest era del tot diferent, xerrava pels descosits. En poca estona els va assabentar de les persones que havia vist, amb qui havia fet tracte i de què havia parlat amb el Martí Ferrer, quan de pujada cap a Peguera van fer un tros de camí plegats.

El fill de l'amo pujava en un cavall negre i, en veure el Marxant damunt d'una euga menant dos cavalls perxerons, li va dir:

—Marxant, voleu que us ajudi?

—Hola, Martí! Mira, no m'aniria gota malament.

Li va donar les regnes d'un perxeró i continuaren el camí plegats, fins que arribaren al trencant de la Colònia de la Vall on el noi es quedà.

La Clara servia el primer plat, una escudella acabada de sortir del perol, quan el seu pare va comentar:

—Saps que el Martí serà qui portarà l'empresa d'aquí dalt?

Ella no va dir ni un mot. Continuà servint al pare com si res no hagués sentit. I com que cap dels seus fills va badar boca, el Marxant continuà dient:

—Això vol dir que, des d'ara, me les hauré d'haver amb ell. Mireu, és tan diferent del seu pare i és de tan bon tractar, que no em sé avenir que el senyor Pere li hagi donat tanta confiança.

El Lluís anava a la seva, a ell tant li era el que comentessin. Li era igual que al matí hagués pedregat com que ara la indústria de Peguera la dirigís el fill. El que ell volia era cobrar cada quinze dies i, quan podia, baixar fins a Berga i gastar-se una part dels diners que havia guanyat.

Una vegada van haver acabat de dinar, la Clara es va refugiar en el seus pensaments. “Ara podré veure més sovint el Martí, el podré...”, tot eren somnis, estava contenta i confosa a la vegada. Havia caigut una gran pedregada i quan va sentir que el pare anomenava l'hereu Ferrer, de sobte li havia marxat del pensament de comentar-ho a taula. Aquella nova l'havia ofuscada com el núvol negre del matí.

Pensava que havia d'actuar de forma natural, però la presència d'aquell hereu allà dalt en aquelles muntanyes i saber-lo tan proper a ella la captivava del tot.

Va passar el diumenge amb la rutina de sempre. Al matí, missa, i a la tarda, rosari. Després va anar fins al molí a veure l'Agnès. Aquesta ja havia pres la decisió d'entrar al convent de les germanes Claretianes del Cor de Maria, que tenen la seva seu a la capital de la Segarra.

L'Agnès sempre havia estat molt devota, no es deixava perdre res del que se celebrava a l'església, i a vegades recriminava la Clara per aquella mica de manca de voluntat que mostrava per les coses religioses.

El Moliner i la seva filla eren la nit i el dia. Ella era callada, se la veia pacient, silenciosa, més ben dit, mística; s'assemblava molt a la seva mare. Ell era tot el contrari d'aquelles dues dones. Xerraire i molt tafanerot. No n'estava que la mossa se li fes monja però, si aquesta era la seva voluntat, va fer el pensament que no li ho privaria.

L'endemà dilluns, a les sis del matí, va ser un dia diferent de molts altres. Els encarregats de la mina, del forn i del bosc estaven reunits a l'oficina que hi havia a la cantina. Amb ells també hi havia el Martí.

El senyor Ferrer havia deixat molt clar quins eren els seus objectius. Ara, calia coordinar les baixades de la fusta pels plans inclinats, juntament amb el mineral que sortiria des de l'estació de les Graus. Aquí el carbó hi arribava provinent de diferents mines: l'Eureka, la del Gorg de l'Olla i la Pepita a través d'un petit tren tirat per animals. El carbó del Graell baixava en unes vagonetes pel cable aeri, que sortia molt a prop de la casa que dona nom a la mina, fins a les tremuges de les Graus on l'abocaven.

El Martí va suggerir que potser seria millor fer quatre viatges de fusta abans de dinar i, a aquesta hora, ja veuriem quina quantitat de carbó havien pogut emmagatzemar per poder-lo començar a baixar fins a Cercs.

Tots tres encarregats varen sortir de l'oficina amb la idea que al migdia era indispensable tenir els deu vagons de carbó.

Com que a la mina del Graell explotaven una capa de més de mig metre de gruix, es veien salvats per complir amb la comanda que se'ls feia. A les altres tres explotacions l'extracció era molt més lenta, no solament per les dificultats que en aquest moment patien, sinó perquè les capes de carbó, que tenien en els diferents fronts d'explotació, eren massa minses com per poder satisfer la comanda del senyor Ferrer.

Va passar el matí i tots estaven a l'expectativa de com ho resoldrien el primer dia. Al cap d'unes hores ja s'adonaren que l'operació havia estat un èxit. A les dotze del migdia havien cobert amb escreix la quantitat de carbó que se'ls demanava. Ara calia continuar amb l'explotació, pensant ja en emmagatzemar per a l'endemà.

Als treballadors se'ls havia informat puntualment que si podien mantenir la producció que el senyor Pere volia, al final de la quinzena ho veuriem compensat en el sou. Aquests, davant de l'oferta feta per l'empresari, no escatimaven esforços per aconseguir-ho.

Aquell mateix dia i a les sis de la tarda, a la fàbrica de cal Lluís Nè, el senyor Ferrer ja tenia a les mans els papers que acreditaven que el tren havia sortit de l'estació de Cercs amb deu vagons de carbó i dos de fusta cap a València. Ara calia mantenir la producció i veure si el seu fill era capaç de portar endavant el negoci que als seus avantpassats i a ell mateix tant els havia costat d'aixecar i engrandir.